

הקדמה

על המילון

המילון הערבי-עברי החדש הוא מילון של הערבית לדורותיה, ובראש ובראשונה של לשון התקשורת הערבית בכתב ובעל פה. מכיוון שלשפה הערבית היסטוריה ספרותית עשירה בת יותר מאלף וארבע-מאות שנים, אך טבעי הוא שהערבית בת זמננו משתמשת גם במילים וביטויים שמקורם ברבדים ספרותיים עתיקים: הקוראן, השירה העתיקה, הפתגמים, החדית' וספרות ההלכה, ספרות האדב והספרות ההיסטורית. עליית האסלאם הפונדמנטליסטי מאז שנות השבעים של המאה הקודמת הגבירה את השימוש במובאות מהקוראן והחדית' והביאה ללשון התקשורת מונחים וביטויים מספרות ההלכה והתיאולוגיה, שנחשבו לארכאיים לפני חמישים או שישים שנה. המילון הזה מתרגם ומפרש גם מילים וביטויים אלה.

לאחר פרסום המילון השלם בדפוס ובו למעלה משבע-מאות עמודים בפורמט גדול חשבנו שראוי להעמיד לרשות המשתמשים מהדורה מקוצרת בפורמט קטן יותר, שנוח לשאתה בתיק ולהחזיקה ביד. המהדורה המקוצרת נבדלת מהמילון השלם בכך שאין בה דוגמאות והערות. כמו כן הושטמו ממנה ערכים ארכאיים או כאלה השייכים ללשון השירה הקדומה, ללשון החדית' או ללשון ההלכה.

אלה תולדות

המילון הזה הוא גרסה מודפסת של המילון המקוון הערבי-עברי, שהוא מפעל משותף של האוניברסיטה העברית בירושלים והמכון לחקר תקשורת המזרח התיכון (MEMRI), ולפיכך ראוי להקדים דברים על המילון המקוון הזה.

בסוף שנת הלימודים 1997 מלאו חמישים שנה לפרסומו של המילון הערבי-עברי של דוד איילון ופסח שנער בהוצאת הספרים של האוניברסיטה העברית, והדבר צוין בטקס בבית נשיא המדינה, עזר ויצמן. דוד איילון ופסח שנער ישבו בשולחן הנשיאות לצד הנשיא והיו בין הדוברים. בין היתר אמר דוד איילון שהגיעה העת להוציא מהדורה חדשה של המילון והוא מבקש שהחברים מנחם מילסון ואריה לוין יקבלו עליהם את המשימה הזאת. כעבור שנה בערך הלך איילון לעולמו, והעניין נשכח.

לאחר שש שנים פנה אלי ראובן עמיתי, ראש המכון ללימודי אסיה ואפריקה באותם ימים, וסיפר לי ש"יד הנדיב" מעוניינים לקדם ולשפר את הוראת הערבית בארץ ולשם כך הם רוצים, בין השאר, להפיק מילון ערבי-עברי מקוון שיועמד לרשות כל לומדי הערבית בארץ. סברנו, אנשי החוג לערבית באוניברסיטה העברית, שזאת הזדמנות להכין מהדורה מעודכנת של מילון איילון-שנער. אריה לוין ואני התבקשנו לקבל עלינו, בהתנדבות כמובן, לפקח על המיזם ולהתוות את דרך מימושו.

בשלב הראשון הייתה העבודה טכנית במהותה. היה צריך להקליד את כל המילון כדי ליצור מאגר נתונים דיגיטלי, שיהיה הבסיס למהדורה מקוונת. לאחר עבודה של קרוב לשנתיים עלה המילון למרשתת ביוני 2006, כאתר לשימוש הציבור.

עתה, כשהמילון היה כבר מקוון, התחלנו במלאכת העדכון, ותוך כדי כך התברר לאריה לויין ולי שאי אפשר להפוך מילון שיצא לאור ב-1947 למילון המתאים לצורכי הזמן הזה. השינויים שחלו הן בעברית הן בערבית במהלך השנים חייבו חיבור מילון חדש לגמרי. זאת הייתה משימה הרבה יותר גדולה ותובענית משיעורנו בתחילה. לאריה לויין היו תוכניות מחקר אחרות והוא החליט לעזוב את העיסוק במילון. אני המשכתי בעבודה כי נשיתי לעניין הזה. אני אוהב עברית ואני אוהב ערבית ובעבודת המילון אני משדך אותן זו לזו.

הקשר שלי עם המכון לחקר תקשורת המזרח התיכון (MEMRI) מסייע מאוד לעדכון המילון. המתרגמים והחוקרים של MEMRI מעבירים לי את כל "המקרים הקשים" – מילים וביטויים שלא נמצאו להם פירושים מתאימים במילונים הקיימים – בבקשת עזרה בתרגום. כך זוכה מפעל המילון ב"מחקר שדה" בלשון התקשורת הערבית העכשווית.

שלמי תודה

תודה לאוניברסיטה העברית בירושלים המשמשת בית למפעל המילון, ותודה ל"יד הנדיב" שבזכות יוזמתה ותרומתה קם מפעל המילון המקוון. תודה למכון MEMRI שמממן את מפעל המילון מאז אפריל 2014, ותודה אישית לנשיא המכון מר יגאל כרמון, שנחלץ לסייע למילון במצוקתו הכספית.

כמו כן סייעו במימון המילון במהלך השנים האוניברסיטה העברית, הקרן הלאומית למדע, קרן ליטאוור (The Lucius N. Littauer Foundation), המרכז לחקר המזרח התיכון באוניברסיטת אריאל בשומרון, הפיקוח על הוראת הערבית במשרד החינוך והתרבות. מענק גדול התקבל מקרן רות ומרדכי אביר. תרומתם הנדיבה של פרופ' מרדכי אביר ז"ל ורעייתו הייתה חיונית למפעל המילון. יעמדו כל התורמים על הברכה.

תודה לכל מי שסייעו ומוסיפים לסייע למלאכת המילון. בשנים הראשונות של מפעל המילון היה פרופ' אריה לויין שותפי בניהול הפרויקט, ובראש הצוות עמדו ד"ר חיים נסים ואחריו מר נעמן יסף. פרופ' ראובן עמיתי, כראש המכון ללימודי אסיה ואפריקה וכדיקן הפקולטה למדעי הרוח, פעל רבות כדי לסייע ולגייס תמיכה למפעל המילון. יעמדו על הברכה חברי הוועדה המייעצת האקדמית (הפועלת מראשית 2009): ד"ר שלמה אלון, מר שרגא אסיף, פרופ' אלברט ארזי, פרופ' חגי בן-שמאי, פרופ' מאיר בר-אשר, פרופ' סלימאן ג'ובראן, פרופ' מחמוד גנאיים ז"ל, פרופ' אברהים ג'רייס, פרופ' עמינדב דיקמן ז"ל, פרופ' סימון הופקינס, פרופ' יצחק חסון, פרופ' אברהים טאהא, פרופ' אריה לויין ז"ל, פרופ' אלה לנדאו-טסרון, פרופ' פארוק מואסי ז"ל, פרופ' שמואל מורה ז"ל, פרופ' אהרון ממן, ד"ר חיים נסים, פרופ' ראובן עמיתי, פרופ' יהושע פורת ז"ל, פרופ' יוחנן פרידמן, פרופ' נורית צפירי, פרופ' איתן קולברג, פרופ' אורי רובין ז"ל, פרופ' חסיב שחאדה ופרופ' עפרה תירוש-בקר.

חובה נעימה לי לציין את העזרה היומיומית שמושיטים לי עמיתי פרופ' אלברט ארזי ופרופ'

יצחק חסון. הם נענים לשאלותי בנפש חפצה ומעניקים לי בנדיבות מידיעותיהם המופלגות בערבית. אני נעזר רבות בעצותיהם של חברים נוספים, מהם חברי הוועדה המייעצת ומהם שאינם חברים: ד"ר סלמאן מצאלחה, גב' ח'ולה סעדי, גב' לובנה צפדי-עבאסי וד"ר נביה אל-קאסם.

תודתי לחברים המציעים מעת לעת ערכים חדשים למילון; התמידו בכך: מר שרגא אסיף, גב' עפרה הכהן, מר יצחק זיסק, ד"ר חיים נסים, פרופ' יוחנן פרידמן, פרופ' איתן קולברג, מר דן שובל, מר יצחק שניבויס ומר אלכס שפי ז"ל. נעזרתי לא אחת בעצתם של פרופ' אריה לוי ז"ל ופרופ' אריק סדן בשאלות דקדוק. מר שרגא אסיף תרם רבות לתיקון הניקוד העברי.

פרופ' עוזי פליטמן, פרופסור לבוטניקה באוניברסיטה העברית בירושלים, סייע בקביעת השמות העבריים של כמה צמחים הנזכרים בפתגמים ערביים. ד"ר יוליה רובנוביץ, מומחית לספרות פרסית, סייעה בזיהוי מילים שאולות מפרסית.

בתי מיכל מילסון-שלומוב תרמה רבות לעיצוב המילון המקוון. במהלך השנים סייעו למלאכה עוזרי מחקר והם:

שיגיא אוסטר, אילנה אורעד, ד"ר רשא אליאס, ד"ר אילאיל באום, ד"ר דניאל בהר, לבנת ברקן, יוני גורפינקל, מראם ג'ראסי, דורון המרמן, אילון הרוי, נועם הריס, גלעד וייס, עבד אלמג'יד (מג'די) זאהדה, ד"ר אופיר חיים, שריי ישראל, שחר לויקסון, הילה מליחי, יונתן נגב, דניאל סגל, פרופ' אריק סדן, אורן פרי, ד"ר יערה פרלמן, ינון קאהן, אוהד קיים, יוסף קרמן, ד"ר גיא רון-גלבווע, נעמה רז, עמיקם רז, אירינה שצ'ופק וגיא שטיינברג. ללא צוות מוכשר ומסור זה לא הייתה מלאכת המילון אפשרית כלל.

הוצאת מאגנס, שפרסמה בשנת 1947 את מילון איילון-שנער, מפרסמת עתה את המילון הערבי-עברי החדש - מהדורת הדפוס של המילון המקוון. לשם כך היה צורך בהתאמת מאגר הנתונים הממוחשב לדפוס. זוהי מלאכה מורכבת ותובענית, ונדרשו יותר משנתיים להשלמתה. תודתי למי שטרחו בהוצאת הספר הזה ובראשם מנהל הוצאת מאגנס יהונתן נדב ולצדו רם גולדברג, המביא לדפוס. הסדר חנוך ולדנברג לא חסך עמל כדי להפיק ספר מודפס בצורה יפה ומדויקת. יהושע אספיס הגיה את הניקוד העברי במסירות וידענות. ידידי דניאל שפיצר נתן לי עצות מועילות לעיצוב עמודי המילון.

נעמה ברטוב משמשת רכזת המפעל וראשת צוות עוזרי המחקר מראשית 2007. נעמה היא יד ימיני: היא מארגנת את עבודת הצוות, מקיימת קשר רצוף עם מנויי המילון, עם מתכנתת אתר המילון ועם אנשי הרשות למחשוב של האוניברסיטה. היא שותפה מלאה בכל ההחלטות בענייני המילון, בתוכן ובצורה.

ברור שהמילון אינו נקי משגיאות וחסרונות. לכל אלה אני אחראי. אקבל בתודה את הערותיהם והצעותיהם של המשתמשים.

מנחם מילסון

הנחיות לשימוש במילון

הערכים מסודרים במילון לפי שורשיהם, בסדר הא"ב הערבי. בתוך השורש מופיעים תחילה הפעלים לפי סדר הבניינים ואחריהם השמות. מילים שאין להן שורש מסודרות לפי סדר הא"ב.

ניקוד המילון

הערבית במילוננו מנוקדת - הערכים וערכי המשנה. ההגדרות בעברית אף הן מנוקדות.

ערכים פועליים

צורת הפועל המובאת כערך במילון היא צורת העבר בנסתר: **בَدَأَ** (הַתְחִיל).

ציון השורש מופיע בסוגריים מרובעים משמאל לערך הראשון מהשורש המסוים, ובמקרה שלנו משמאל לפועל **בَدَأَ** - [שורש: **בדא**]. בהמשך מופיע ציון הבניין - בניין 1 ואחריו ניקוד עי"ן הפועל בעתיד: עה"פ: **ع** ואחריו ברצף, **מצדר: בדא**. "מְצַדֵּר" ("מקור" או "שם פעולה") הוא מונח דקדוקי ייחודי לערבית, ולכן הוא מובא במילוננו כמו שהוא בתעתיק עברי. בהמשך באות ההגדרות בעברית.

כאשר הפועל הערבי אינו מצריך מילת יחס ולא מושא ישיר יבואו ההגדרות בעברית אחרי המצדר בלי הפרדה. ההגדרות יובדלו לפי משמעהן באותיות הא"ב, לדוגמה:

تَأَبَّدَ בניין 5, מצדר: **تأבד**. א. שָׁהָה הֶרְחַק מִבֵּיתוֹ, נָדַד בִּינְךָ ב. הִתְבּוֹדָד ג. הָיָה שׁוֹמֵם מְאֹדָם (מקום) ד. הָיָה פְּרָאִי, הָיָה לֹא מְבִיָּת (בעל חיים) ה. הִתְקַיֵּם לְנֶצַח, הָיָה תְּמִידִי

כאשר הפועל הערבי מצריך מושא ישיר או מילת יחס או מושא ישיר ו/או צירוף כלשהו של מילות יחס, הדבר יסומן כך: הפועל עצמו יסומן בקו (—) ואחריו מילת היחס או הסימן המתאימים:

— ה דהיינו, פועל שמצריך מושא ישיר (שסימנו ה)

— מִן דהיינו, פועל שמצריך את מילית היחס מִן

— ה עִן דהיינו, פועל שמצריך מושא ישיר וכן מושא עקיף עם מילת היחס עִן

לדוגמה נציג כאן את הערך **أَخَذَ** בשלמותו:

أَخَذَ [שורש: **أخذ**] בניין 1, עה"פ: **ع** מצדר: **أخذ, مأخذ** 1. — ה א. **لָקַח אֶת-**, **נָטַל אֶת-** ב. **אָחַז אֶת-**, **תָּפַס אֶת-**, **הִחְזִיק אֶת-** ג. **אָחַז בְּ-**, **תָקַף לְפָתַע אֶת-**, **הִשְׁתַּלֵּט לְפָתַע עַל-** (הנושא: רגש כלשהו) ד. **קִבֵּל אֶת-** (אופי, צורה, ממד וכו') ה. **נָקַט אֶת-** 2. — **בִּי הִלַּף לְפִי-**, **נָהַג**

לְפִי-, קָבַל אֶת- 3. — עָלַי הַ הִזְכִּיחַ אֶת- עַל-, גָּנָה אֶת- עַל-, הָאֲשִׁים אֶת- בָּ- 4. — הַ
 עַן לְמַד אֶת- מִפִּי-, קָבַל אֶת- (דברי חוכמה) מִפִּי- 5. — מִן הַשְׁתַּלֵּט (רעב, עייפות,
 כעס וכד') עַל-, גָּבַר עַל- 6. — [יַעֲלֵל] הִתְחִיל [לעשות], הִחַל [לעשות]

כמוצג לעיל, כאשר הפועל יכול להצריך מילות יחס שונות באופן שמשנה את משמעותו, יסומן
 כל צירוף פועלי כזה בספרה. אם יש לצירוף כמה הגדרות הן מובדלות באותיות הא"ב.

ערכים שמניים

הערכים השמניים באים אחרי הערכים הפועליים שבאותו שורש, אם יש כאלה.

הערך יבוא ככלל בצורת היחיד בלי ניקוד סופי. העדר הניקוד הסופי מורה שזהו שם שמקבל
 תְּנוּיָן (מְנַצֵּרֶף). שם שאינו מקבל תנוי (עֵינֶר מְנַצֵּרֶף) יופיע עם ניקוד צִמָּה בסופו, למשל: חֲסֵנָא
 (יפהייה), עֲמֵר (עֵמֵר - שם פרטי לגבר). המין של השם יופיע בקיצור בסוגרים אחרי השם:
 (נ') - נקבה, (ז) - זכר, (זו"נ) - זכר ונקבה. ציון המין מופיע רק כאשר מינו של השם אינו
 מתאים לצורתו למשל: יָד (נ'), עֶסָא (נ'). השמות: יָד (ז') - ו- עֶסָא (מִקָּל) הם בערבית ממין
 נקבה אף על פי שצורתם איננה צורת נקבה, ולכן בא הסימן (נ') לצד השם. יש שמות שיכולים
 לבוא הן במין זכר והן במין נקבה ואותם נסמן ב- (זו"נ) - זכר ונקבה, למשל: טְרִיִּי (דְרָד),
 סִכִּיִּי (סִכִּיִּי). הקיצור ר' בא לפני צורות הרבים או הרבות. למשל:

إِبْنُ ر' بَنُونَ، أَبْنَاءُ

بِنْتُ (וגם بِنْتَةٌ) ר' بَنَات

הקיצור ר"ד מציין את ריבוי הרבים, למשל:

فِعْلٌ ר' أَفْعَالٌ، فِعَالٌ ר' أَفَاعِيلٌ

שם קיבוצי אפשר שיבוא נוסף לצורות הרבים, למשל:

ثَمَرَةٌ ר' ثَمَرَاتٌ، ثَمَارٌ، أَثْمَارٌ שם קיבוצי ثَمَر

כאשר הערך עצמו הוא שם קיבוצי, תוצג צורת היחיד לצד הערך, למשל:

خَرْوَبٌ צורת היחיד: خَرْوَبَةٌ

כאשר יש לערך מספר הגדרות שונות, הן יובדלו זו מזו בספרות, למשל:

مَدْرَسَةٌ ר' مَدَارِسٌ 1. בֵּית סֵפֶר 2. מְדֻרְסָה (בית מדרש ללימודי הדת המוסלמית) 3. אֶסְכּוּלָה
 (בספרות, אומנות, פילוסופיה וכו')

זוגי

צורת הזוגי מובאת במילוננו כאשר צורת הזוגי משקפת מציאות מוחשית, כגון אברי הגוף הזוגיים, או כשלצורת הזוגי משמעות ייחודית, למשל:

ثَقَل ר' **أَثَقَال** זוגי **ثَقَلَان** 1. מטען, כבדה (של נוסע) 2. דבר רב-ערך 3. **الثَقَلَان** (בקוראן): בני האדם והשדים (קוראן, סורה 55, פס' 31) 4. **الثَقَلَان** (בחדית'): שני הדברים רבי הערך, דהינו, הקראן ובני משפחת הנביא (או לפי נוסח אחר של החדית': הקוראן ומסורת הנביא)

צורות נוספות

יש שלצד הערך יופיעו בסוגריים צורה נוספת או צורות נוספות, בעקבות המילה וגם. למשל:

مَأْدَنَةٌ (וגם **مُؤَدَّةٌ**) ר' **مَأْدِنٌ** צריח מסגד, מינרט
أَطَالَ **اللَّهُ** **عُمُرَهُ** (וגם **أَطَالَ** **اللَّهُ** **بِقَاءَهُ**) מי יתן ואלוהים יאריך את ימיו
شُكْرًا **جَزِيلًا** (וגם **جَزِيلَ الشُّكْرِ**, **الشُّكْرَ الْجَزِيلَ**) תודה רבה, רב תודות

כמוצג בדוגמאות דלעיל, הצורה הנוספת, אפשר שתהיה שונה מהצורה הראשונה בניקוד או, כשהערך הוא צירוף מילים, ההבדל יכול להיות בסדר המילים או במרכיב אחד ממרכיבי הצירוף.

צירופים וביטויים

צירופים וביטויים מוצגים במילון כערכי משנה הבאים אחרי הערך הראשי, שהוא המרכיב הראשון של הצירוף או המרכיב המהותי שבו, למשל:

اسْتَأْتَرَ بِاهْتِمَامٍ משך את תשומת הלב של-
اسْتَأْتَرَ **بِهِ** **اللَّهُ** **مَاتَ**, הלך לעולמו (מילולית: אללה לקח אותו אליו)

אך יש גם:

دَارِ **الْآثَارِ** מוזאון עתיקות, מוזאון ארכאולוגי
عِلْمِ **الْآثَارِ** ארכאולוגיה

המוצגים כערכי משנה של **آثَار** שהוא המרכיב המהותי שבצירוף.

אָבוֹיֶה 1. אַבְהוּת 2. פּטֶרִיאַרְכִילִיּוּת, מְשֻׁטֶר פּטֶרִיאַרְכִילִי

אָבוֹהַת

אָבִי [שורש: אָבִי] בניין 1, עה"פ: ע מצדד: אָבִי, אָבִיָּה 1. — ה, עֲנֵן א. סִרַב לִי, מֵאֵן לִי ב. סִלַד מִ— 2. — עָלֵי ה מִנַע מִי אֶת־, סִרַב לִתֵּת לִי אֶת־ 3. — אִלָּא אֲנִי הִתְעַקֵּשׁ לִי, עֲמַד עַל כָּד שֵׁי, לֹא הִיָּה מוֹכֵן שְׁלֵא לִי—

אָבִיָּה 1. סִרַב, הִתְנַגְדוּת 2. יְהִירוּת, הִתְנַשְׂאוּת אָבִי ר' אָבִיוֹן, אָבִיָּה (וגם אָב ר' אָבִיָּה, אָבִיוֹן) 1. גָּאָה, בַּעַל כָּבוֹד עֲצָמֵי 2. אֲצִיל־נֶפֶשׁ מֵאֵתִם ר' מֵאֵתִם [שורש: אָמַם] 1. הִלְוִיָּה, טָקַס קְבוּרָה 2. אֲזַכְרָה

אָמַת [שורש: אָמַת] בניין מרובעים 1, מצדד: אָמַת־. — ה הפֶּד אֶת־ לְאוֹטוֹמָטִי

אָמַת־ 1. אוֹטוֹמָטִיזָצְיָה, אוֹטוֹמָטִיזָצְיָה 2. מִכּוֹן אָתָן ר' אָתָן, אָתָן, אָתָן [שורש: אָתָן] אָתוֹן ר' אָתָן תְּנוּר, כְּבִשָּׁן אָתוֹת (וגם אָתוֹת) ר' אָתוֹת, אָתוֹת [שורש: אָתוֹת] 1. מִס 2. שִׁחַד 3. דְּמֵי חֶסֶת

אָטוֹיִיס (וגם אוֹטוֹיִיס) ר' אוֹטוֹיִיסַת אוֹטוֹבוֹס אָתִי [שורש: אָתִי] בניין 1, עה"פ: ע מצדד: אָתִי, אָתִי מֵאֵתִי, מֵאֵתִי אָתִי 1. — ה א. בָּא אֶל־ ב. קָרָה לִי ג. בַּעַל אֶת־ (אִישָׁה) 2. — ה אֲנִי נוֹדַע לִי־ שֵׁי 3. — ה, ב עָשָׂה אֶת־, קִים אֶת־ (מַעֲשֵׂה כִלְשָׁהוּ) 4. — ב א. הִבִּיא אֶת־ ב. הִפִּיק אֶת־, הִמְצִיא אֶת־ 5. — ה בִּי הִבִּיא אֶל־ אֶת־, נָתַן לִי אֶת־ 6. — עָלֵי הַשְּׂמִיד אֶת־

כִּמָּא יָאֵתִי פְּדִלְקָמוֹ, פְּדִלְקָמוֹ אָתִי בניין 3, מצדד: מוֹאֵתִי 1. — ה הֵלֵם אֶת־ 2. — ה ה הִבִּיא אֶת־ לִי 3. — ה עָלֵי הַסְּפִים עִם־ עַל־ אָתִי בניין 4, מצדד: אָתִיָּה. — ה ה נָתַן אֶת־ לִי, נָתַן לִי אֶת־

אוֹיִי בניין 4 סביל, מצדד: אָתִיָּה 1. נָתַן לִי, הֶעֱנַק לִי 2. — ה יָחַן בִּי, בִּרְדִי בִי

אָבִי [שורש: אָבִי] בניין 1, עה"פ: ע מצדד: אָבִי, אָבִי, אָבִי. אָבִי, בָּרַח, בְּמִלֵּט (עַבַד מֵאֲדוֹנָיו)

אָבִי ר' אָבִי עֲבַד בּוֹרַח

אָבִיָּל [שורש: אָבִי] לְהַקוֹת (שֶׁל צִיפּוֹרִים)

אָבִי (וּגַם אָבִי) גְּמִלִים

אָבִיָּס רֵאוּ בְשׁוֹרֵשׁ בִּלְסִי

אָבִי [שורש: אָבִי] בניין 2, מצדד: תָּאִיִן. — ה הַסְּפִיד אֶת־

אָבִי (וּגַם אָבִי) בְּזִמּוֹן, בְּמִהְלֵךְ, בְּתַקּוּפַת־

אָבִיָּס (וּגַם אָבִי) הִבְנָה (עַץ טְרוּפִי)

אָבִיָּה [שורש: אָבִי] בניין 1, עה"פ: ע מצדד: אָבִיָּה. — ב, לִי שֶׁם לִבִּי לִי, הִבְחִין בִּי־

לֹא יוֹבֵה לֵהּ (וּגַם לֹא יוֹבֵה בֵּהּ) שְׁאִיִן לְשִׁים לִבִּי אֶלִי, זָנִיחַ

אָבִיָּה הָדָר, פֶּאָר רַב

אָבִי ר' אָבִי [שורש: אָבִי] אָב (צוֹרֵת הַנְּסַמַּךְ שֶׁל אָבִי הִיא אָבִי. כְּתִיב הַמִּילָה אָבִי הַיְגוּיָה מִשְׁתַּנִּים לְפִי הַיַּחֲסָה: אָבִי, אָבִי)

אָבִי עַן גִּדִּי 1. מְדוּרֵי דוֹרוֹת 2. מֵאָב לְבִן

יָא אָבִי (וּגַם יָא אָבִיָּה, יָא אָבִי) הוּי אָבִי!

אָבִי הוֹרִים, אָבִי וְאָם.

אָבִיָּה [שורש: אָבִי] 1. הָאָבִיבִים הַקְּדָמוֹנִים 2. הַהוֹרִים אָבִי 1. אָבִי 2. בַּעַל־ (תַּכּוּנָה, סִימָן אוֹפִינִי וְכוּ')

אָבִי אָבִי הַמִּין הַגְּנוּשִׁי (כִּינּוּי לְאָדָם הַרַאשׁוֹן)

אָבִי בְרִיִּס שְׂמִיחַת

אָבִי טִיִּי (וּגַם אָבִי) 1. אָבִי דָאֲבִי (הַגְּדוּלָה בְּשֶׁבַע הַאֲמִירוּתוֹת שֶׁבְּמִדֵּינַת הַאֲמִירוּתוֹת הָעִרְבִיּוֹת הַמֵּאוּחַדוֹת) 2. עִיר הַבִּירָה שֶׁל מִדֵּינַת הַאֲמִירוּתוֹת הָעִרְבִיּוֹת הַמֵּאוּחַדוֹת

אָבִי הַנּוֹם 1. פֶּרַג 2. אוֹפִיִים

אָבִי הוֹלִי הַסְּפִינְקַס

אָבִי 1. אָבִי 2. פּטֶרִיאַרְכִילִי

בְּכֹל מָה אֲוִי מִן... בְּכֹל הַ- [כוח, כישרון, רצון וכד'] שֵׁישׁ לוֹ

תָּאָלִי בניין 5, מצדד: תָּאָלִי 1. א. בָּא, הִגִּיעַ ב. קָרָה, הִזְדַּמֵּן 2. — מִן, עֲנֵן בָּא מ', נִבַּע מ' 3. — לִ הַתְּאֵפֶשֶׁר לְ, הִזְדַּמֵּן לְ-

אֲלֵאֲנִי הֵבֵא, הֶעֱתִיד לְבוֹא

כֹּאֲלֵאֲנִי בְּדִלְהֵלוֹ, בְּדִלְקֻמּוֹ

וְאֲלֵאֲנִי אֶעְטֵם וְיִמָּה שְׁעֵתִיד לְבוֹא חֲמוּר עוֹד יוֹתֵר

מְוֹאֲתִי (וגם מְוֹאֲתִי הוֹלֵם, מִתְּאִים

מֵאֲנִי ר' מֵאֲתִי 1. מְקוֹם שֶׁמִּמֶּנּוּ בָּאִים 2. מְקוֹם שֶׁאֵלָיו הוֹלְכִים, יַעֲד 3. גִּישָׁה, דְּרָךְ בְּנִיסָה

אֲתָתְּ [שורש: אֲתָתְּ] בניין 2, מצדד: תָּאֲתִיתְּ. — ה

א. רְהִיט אֶת- (דירה, בית וכד') ב. קִשֵּׁט אֶת- (חלל כלשהו) ג. מִלֵּא אֶת- (חלל כלשהו)

תָּאֲתָתְּ בניין 5, מצדד: תָּאֲתָתְּ רְהִיט, נִהְיָה מְרֻהֵט (בית)

אֲתָתְּ ר' אֲתָתָת רְהִיטִים, רְהוּט

אֲתִיתְּ שׁוֹפֵעַ (שיער של אישה)

אֲתָרְ [שורש: אֲתָרְ] בניין 1, עֵאֶפֶ: אֲתָרְ, אֲתָרְ. — ה עֲנֵן מִסֵּר אֶת- (דברים, מסורת) מִפִּי-

אֲתָרְ בניין 2, מצדד: תָּאֲתִירְ. — עָלִי, פִּי א. הִשְׁפִּיעַ עַל- ב. הִרְשִׁים אֶת- ג. גָּרַם הִתְרַגְּשׁוּת לְ-

אֲתָרְ בניין 4, מצדד: יִיבָר. — ה עָלִי הֶעֱדִיף אֶת- עַל פְּנִי-, בְּכֹר אֶת- עַל פְּנִי-

תָּאֲתָרְ בניין 5, מצדד: תָּאֲתָרְ 1. — בִּ א. הִשְׁפִּיעַ מִ- ב. הִתְרַשְׁם מִ- ג. הִתְרַגַּשׁ מִ- 2. — ה הִלָּךְ בְּעֵקֶב בִּתְּיֹו שֶׁל-

אֲתָרְ בְּנִי 10, מצדד: אֲסִתְּתָר. — בִּ לְקַח לְעֵצְמוֹ אֶת- (תוך העדפת עצמו על פני אחרים)

אֲסִתְּתָרְ בַּהֲתַמָּם מִשֹּׁד אֶת תְּשׁוּמַת הַלֵּב שֶׁל-

אֲתָרְ ר' אֲתָר 1. סִימֹן, חוֹתֵם 2. תּוֹצֵאָה 3. רֶשֶׁם, הִשְׁפָּעָה 4. שְׂרִיד, זְכָר 5. חֲדִית, מִסְרַת 6. עֵקֶב בֹּת

אֲתָרְ גַּנְיִי תּוֹפַעַת לְוֵאִי

אֲתָרְ עֲכָסִי 1. תְּגוּבַת נֶגֶד 2. תּוֹצֵאָה שְׁלִילִית

אֲסִיחַ אֲתָרָא בְּעַד עֵינֵי הַפֶּדָּה לְעֵי חֲרָבוֹת, נִהְרַס כְּלִיל

בְּאֲרֹן רְטוֹרֹאקְטִיבִי 1. רְטוֹרֹאקְטִיבִי 2. בְּאֲרֹן

עָלִי אֲתָרִי 1. מִיַּד אַחֲרֵי-, תִּיכַף לְ- 2. כְּתוּצָאָה מִ-

עָלִי אֲלֵאֲתָרִי מִיַּד אַחֲרֵי כָּד, מִיַּד

אֲתָרְ שְׁלִילִית תּוֹצֵאֹת שְׁלִילִית

אֲתָרִי (וגם אֲתָרִי) 1. אֲרַכְאוֹלוֹגִי 2. אֲרַכְאוֹלוֹג

3. עֵתִיק

אֲתָרְ (וגם אֲתָרְ עִדְמָה) עֵתִיקוֹת, שְׂרִידִים אֲרַכְאוֹלוֹגִים

דָּר אֲלֵאֲתָרִי מוֹזָאוֹן עֵתִיקוֹת, מוֹזָאוֹן אֲרַכְאוֹלוֹגִי

עָלִימ אֲתָרִי אֲרַכְאוֹלוֹג

עִלְמִי אֲתָרִי אֲרַכְאוֹלוֹגִי

אֲתָרְ 1. אֲנוֹכִיּוּת, אֲגוּאִיזְם 2. עִדִּיפוּת 3. מִעֲמֵד מְעִדָּה

אֲתָרְ 1. בְּעֵקֶב בֹּת- 2. מִיַּד אַחֲרֵי-

וְאֲחֵדָּא אֲתָרִי אֲלֵאֲחֵרִי בְּזָה אַחֲרֵי זֶה

אֲתִיר 1. מְעִדָּה, עִדִּיף, חֲבִיב 2. פּוֹפּוֹלָרִי

אֲיִתָּר הֶעֱדַפְהָ, בְּחִירָה

אֲלֵיבָר עָלִי הַנְּפִס (וגם אֲלֵיבָר) אֲלֵטְרוֹאִיזְם, אֲהִבַת הַזּוּלָת, זוֹלָתְנוֹת (ראו גם עֲגִיבָה)

תָּאֲתִירִי 1. קִשׁוּר לְהִתְרַשְׁמוֹת אוֹ לְהִשְׁפָּעָה, הִתְרַשְׁמוּתִי 2. בְּאוֹמְנוֹת: אֲמִפְרָסִיוֹנִיסְטִי, אֲמִפְרָסִיוֹנִיסְט

אֲלֵאֲתִירִי בְּאוֹמְנוֹת: אֲמִפְרָסִיוֹנִיסְטִי

תָּאֲתִיר ר' תָּאֲתִירָת 1. הִשְׁפָּעָה 2. רֶשֶׁם 3. אֲפָקֵט, פֶּעֲלוֹל (בְּקוֹלוֹעַ אוֹ תִיאֲטְרוֹן)

תָּאֲתִיר גַּנְיִי תּוֹפַעַת לְוֵאִי

מְוֹתָר ר' מְוֹתָרָת 1. גּוֹרֵם מִשְׁפִּיעַ, הִשְׁפָּעָה 2. אֲפָקֵט, פֶּעֲלוֹל

מְוֹתָרָת בְּסִרְיָה (וגם מְוֹתָרָת מְרִיבָה) אֲפָקֵטִים חֲזוּתִיִּים, אֲפָקֵטִים וְיִזְוֵאֲלִיִּים

מְוֹתָרָת חֲסָה אֲפָקֵטִים מִיְּחִידִים

מֵאֲרָה (וגם מֵאֲרָה) ר' מֵאֲרָה 1. מִעֲשָׂה אוֹ תְּכוּנָה רְאוּיִים לְשִׁבַח שְׂזָכְרָם נִמְסָר מְדוּר לְדוּר

2. מִעֲשָׂה מְהֻלָּל, הִשָּׁג חֲשׁוּב

בְּכֹל מָה אֲוִי מִן... בְּכֹל הַ- [כוח, כישרון, רצון וכד'] שֵׁישׁ לוֹ

תָּאָלִי בניין 5, מצדד: תָּאָלִי 1. א. בָּא, הִגִּיעַ ב. קָרָה, הִזְדַּמֵּן 2. — מִן, עֲנֵן בָּא מ', נִבַּע מ' 3. — לִ הַתְּאֵפֶשֶׁר לְ, הִזְדַּמֵּן לְ-

אֲלֵאֲנִי הֵבֵא, הֶעֱתִיד לְבוֹא

כֹּאֲלֵאֲנִי בְּדִלְהֵלוֹ, בְּדִלְקֻמּוֹ

וְאֲלֵאֲנִי אֶעְטֵם וְיִמָּה שְׁעֵתִיד לְבוֹא חֲמוּר עוֹד יוֹתֵר

מְוֹאֲתִי (וגם מְוֹאֲתִי הוֹלֵם, מִתְּאִים

מֵאֲנִי ר' מֵאֲתִי 1. מְקוֹם שֶׁמִּמֶּנּוּ בָּאִים 2. מְקוֹם שֶׁאֵלָיו הוֹלְכִים, יַעֲד 3. גִּישָׁה, דְּרָךְ בְּנִיסָה

אֲתָתְּ [שורש: אֲתָתְּ] בניין 2, מצדד: תָּאֲתִיתְּ. — ה

א. רְהִיט אֶת- (דירה, בית וכד') ב. קִשֵּׁט אֶת- (חלל כלשהו) ג. מִלֵּא אֶת- (חלל כלשהו)

תָּאֲתָתְּ בניין 5, מצדד: תָּאֲתָתְּ רְהִיט, נִהְיָה מְרֻהֵט (בית)

אֲתָתְּ ר' אֲתָתָת רְהִיטִים, רְהוּט

אֲתִיתְּ שׁוֹפֵעַ (שיער של אישה)

אֲתָרְ [שורש: אֲתָרְ] בניין 1, עֵאֶפֶ: אֲתָרְ, אֲתָרְ. — ה עֲנֵן מִסֵּר אֶת- (דברים, מסורת) מִפִּי-

אֲתָרְ בניין 2, מצדד: תָּאֲתִירְ. — עָלִי, פִּי א. הִשְׁפִּיעַ עַל- ב. הִרְשִׁים אֶת- ג. גָּרַם הִתְרַגְּשׁוּת לְ-

אֲתָרְ בניין 4, מצדד: יִיבָר. — ה עָלִי הֶעֱדִיף אֶת- עַל פְּנִי-, בְּכֹר אֶת- עַל פְּנִי-

תָּאֲתָרְ בניין 5, מצדד: תָּאֲתָרְ 1. — בִּ א. הִשְׁפִּיעַ מִ- ב. הִתְרַשְׁם מִ- ג. הִתְרַגַּשׁ מִ- 2. — ה הִלָּךְ בְּעֵקֶב בִּתְּיֹו שֶׁל-

אֲתָרְ בְּנִי 10, מצדד: אֲסִתְּתָר. — בִּ לְקַח לְעֵצְמוֹ אֶת- (תוך העדפת עצמו על פני אחרים)

אֲסִתְּתָרְ בַּהֲתַמָּם מִשֹּׁד אֶת תְּשׁוּמַת הַלֵּב שֶׁל-

אֲתָרְ ר' אֲתָר 1. סִימֹן, חוֹתֵם 2. תּוֹצֵאָה 3. רֶשֶׁם, הִשְׁפָּעָה 4. שְׂרִיד, זְכָר 5. חֲדִית, מִסְרַת 6. עֵקֶב בֹּת

אֲתָרְ גַּנְיִי תּוֹפַעַת לְוֵאִי

אֲתָרְ עֲכָסִי 1. תְּגוּבַת נֶגֶד 2. תּוֹצֵאָה שְׁלִילִית

אֲסִיחַ אֲתָרָא בְּעַד עֵינֵי הַפֶּדָּה לְעֵי חֲרָבוֹת, נִהְרַס כְּלִיל

מָאוּר ר' מָאוּרַת מְסֻרַת, מֵה שְׁנִמְסֵר בְּמִסְרָת
 קוֹל מָאוּר פְּתָנָם

מְתָרַב ב' 1. כְּתוּצָאָה מ' 2. בְּהִשְׁפַּעַת-

אָל [שורש: אָל] בניין 1, עה"פ: ע' מצדד: אָלוּ א. הִיָּה
 מְשָׁרֵשׁ ב. הִיָּה מְבַסֵּס

אָל עה"פ: ע' מצדד: אָלָה. כְּמוּ אָל

אָל בניין 2, מצדד: תָּאִיל. — ה' בָּסֵס אֶת- (מעמד,
 שלטון, הון)

אָל ר' אָלוּל עֵצִי אֶשֶׁל (שם קיבוצי)

אָלָה ר' אָלָת אֶשֶׁל (עץ)

אָיל 1. מְשָׁרֵשׁ 2. בְּעַל יְחוּס עֵתִיק

תָּאִיל אֶסְיִמולוּזִיָּה, הָרוּן

מוֹטָל 1. מְשָׁרֵשׁ 2. מְבַסֵּס 3. בְּעַל יְחוּס עֵתִיק

אָמֵם [שורש: אָמ] בניין 1, עה"פ: ע' מצדד: אָמֵם, אָמֵם,
 מָאֵם, אָמֵם, חָטָא, פִּשְׁעֵי, אֶשֶׁם

אָמֵם בניין 2, מצדד: תָּאִיֵּם. — ה' הֶאֱשִׁים אֶת-

אָמֵם ר' אָמוֹן, אָמֵה חוּטָא, פּוּשַׁע

אָמֵם ר' אָמֵם פִּשְׁעֵי, חָטָא, אֶשֶׁם

בְּאֵלָמֵם בְּאִפּוֹ נִפְשַׁע, בְּעוֹלָה

לֹא אִיֵּם עֲלֵיָּהּ אֵין בּוֹ חָטָא

אָיִם ר' אָמֵא 1. פּוּשַׁע, חוּטָא 2. נִפְשַׁע (אדם,
 מעשה)

מָאֵם (וגם מָאֵמֵה) ר' מָאֵם אֶשֶׁם, פִּשְׁעֵי, חָטָא, עוֹוֹן

אִיֵּי אֶתְנִי

אִיֵּי ר' אִיֵּיֵת 1. אֶתְנִיֵת 2. קְבוּצָה אֶתְנִיֵת

אִיֵּי אֶתְרֵ (מיווניתי)

עַל מוֹגַתֵּי אִיֵּיֵר (וגם עַבְרֵ מוֹגַתֵּי אִיֵּיֵר) מֵעַל
 גְּלִי הָאֶתְרֵ, בְּרִדְיוֹ

אִיֵּיֵר אֶתְיוֹפִי

אִיֵּיֵר אֶתְיוֹפִיָּה

אָגֵג [שורש: אָג] בניין 2, מצדד: תָּאִיֵּג. — ה'
 א. הִצִּית אֶת- ב. לְבָה אֶת- ג. הִסִּית אֶת-

תָּאִיֵּג בניין 5, מצדד: תָּאִיֵּג, בְּעוֹר, דָּלָק

אָגֵג מְלוּחַ, מֵר (מים)

אָיֵג 1. לְהַט, בְּעוֹרָה עֲזָה, הִתְלַקְחוּת 2. אֶשֶׁה,
 רָחַשׁ (של אש מתלקחת, רוח נושבת או מים)

תָּאִיֵּג הִסְתָּה

תָּאִיֵּיֵר מִסִּית, קְשׁוּר לְהִסְתָּה

אָגֵר [שורש: אָג] בניין 1, עה"פ: ע' מצדד: אָגֵר,
 אָגֵרָה. — ה' א. נָתַן שָׁכַר לְב. עֲבַד כְּשָׂכִיר אֶצְל-

אָגֵר בניין 1 סביל, מצדד: אָגֵר, אָגֵרָה. — פ' עָלִי קִבַּל
 שָׁכַר עַל-, קִבַּל גָּמוּל עַל- (בדרך כלל הכוונה
 לגמול בעולם הבא)

אָגֵר בניין 2, מצדד: תָּאִיֵּר. — ה' הִשְׁכִּיר אֶת-, הִחְכִּיר
 אֶת-

אָגֵר בניין 4, מצדד: אִיֵּגָר. — ה' א. שָׁלַם שָׁכַר לְ-
 ב. שָׁכַר אֶת-, חָכַר אֶת- ג. הִשְׁכִּיר אֶת-, הִחְכִּיר
 אֶת-

אִסְתָּגֵר בניין 10, מצדד: אִסְתָּגֵרָה. — ה' א. שָׁכַר
 אֶת-, חָכַר אֶת- ב. שָׁכַר אֶת שְׂרוּתֵיו שְׁל-

אָגֵרָה (וגם אָגֵרָה) שם קיבוצי אָגֵר לְבָנָה שְׂרוּפָה

אָגֵר ר' אָגוֹר, אָגָר שָׁכַר, גָּמוּל

אָגֵרָה ר' אָגֵר 1. שָׁכַר, מִשְׁכָּרַת 2. תְּשַׁלּוּם (עבור
 שירות כלשהו) 3. דָּמִי שְׂכִירוֹת

אָגֵיר ר' אָגֵירָה שְׂכִיר

אִסְתָּגֵרָה שְׂכִירוֹת

אִיֵּגָר ר' אִיֵּגָרָת 1. הִשְׁכָּרָה 2. שְׂכִירוֹת 3. שָׁכַר
 דִּירָה

לְאִיֵּגָר לְהִשְׁכָּרָה

תָּאִיֵּיר 1. הִשְׁכָּרָה 2. שְׂכִירוֹת

תָּאִיֵּיר מִן אִיֵּירָה (וגם אִיֵּירָה מִן אִיֵּירָה, אִיֵּירָה
 מִן אִיֵּירָה) שְׂכִירוֹת מְשֻׁנָּה

מָאִגוֹר 1. שְׂכִיר 2. מְשַׁחַד 3. מְשַׁכָּר, שָׂכוֹר 4. נוֹעַד
 לְזָכוֹת בְּגָמוּל מְשֻׁמִּים

מְסַתָּגֵר 1. דִּיר 2. שוֹכֵר 3. חוֹכֵר

מְסַתָּגֵר מִן אִיֵּירָה דִּיר מְשֻׁנָּה